

66-72-13/2
11.02.2021р.

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора

Давимуки Степана Антоновича

на дисертаційну роботу Колінко Наталії Орестівни

“Керівництво інноваційною діяльністю підприємств”

представлену на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук

за спеціальністю 08.00.04 - економіка та управління підприємствами

(за видами економічної діяльності)

1. Актуальність теми дисертації та її зв'язок із науковими програмами, планами та темами.

В сучасних умовах інноваційні процеси, що відбуваються на підприємствах, не є поодинокими та рідкісними, а виступають нормальною адаптивною реакцією на економічні процеси та взаємовідносини на ринку для усіх ланцюжків виробництва. За таких умов виникає необхідність забезпечення високої інноваційності у розвитку підприємства як передумови його виживання у глобальному конкурентному середовищі через впровадження нововведень та управління ними задля підвищення ефективності діяльності в цілому. Саме керівництво є тим видом діяльності, яке пронизує усю систему управління підприємством. Ключову роль в керівництві інноваційною діяльністю відіграє особистість керівника з притаманними йому навичками, знаннями, здібностями та умінням застосовувати наявні інструменти керівництва. Сучасним керівникам доводиться докладати немало зусиль для того, щоб управляти процесами розробки, впровадження та комерціалізації інновацій, мотивувати розвиток творчого потенціалу та професійних здібностей підлеглих і скеровувати їх на інноваційний розвиток організації, контролювати та оцінювати результати науково-дослідної роботи, що впливає на ефективність інноваційної діяльності. Опанування процесу керівництва інноваційною діяльністю є передумовою суттєвих радикальних рішень у сфері впровадження та використання нововведень в діяльності підприємств. Тому дослідження процесу керівництва

інноваційною діяльністю підприємств та розроблення на цій основі рекомендацій щодо розвитку результативного керівництва набувають особливої актуальності.

Для вирішення поставленого завдання дисертантом проаналізовано значний обсяг теоретичної, методичної та статистичної інформації для розуміння процесу керівництва інноваційною діяльністю, розроблено нові підходи в оцінюванні інноваційної діяльності керівника, сформовано інструментарій результативного керівництва інноваційною діяльністю, обгрунтовано вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на результат інноваційної діяльності та змодельовано вибір ефективного управлінського підходу в керівництві інноваційною діяльністю підприємств.

Підтвердженням наукової вагомості та актуальності розв'язаних у дисертаційній роботі завдань є відповідність тематики дослідження науково-дослідній роботі кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва Національного університету "Львівська політехніка" "Інвестиційно-інноваційне забезпечення розвитку національного господарства та його суб'єктів в умовах дослідження моделі глобалізації" державний реєстраційний номер 0115U006723 (акт впровадження від 14.01.2021р.).

Вищевикладене свідчить, що зазначені аргументи вказують на актуальність досліджень в контексті заявленої теми дисертаційної роботи Колінко Н. О.

2. Сутність обгрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Ознайомлення зі змістовим наповненням дисертації, автореферату і публікацій Колінко Н. О. дає змогу зробити висновок про те, що наукові положення, висновки та рекомендації, сформовані в дисертаційній роботі, характеризуються належним рівнем обгрунтованості та достовірності. Наукові пошуки дисертанта забезпечені критичним вивченням проблеми оцінювання і розвитку результативного керівництва інноваційною діяльністю підприємств. Мета дисертаційного дослідження полягає в розробленні теоретичних положень і методико-прикладних рекомендацій щодо удосконалення та розвитку керівництва

інноваційною діяльністю підприємств, відповідає темі та досягнута. Об'єкт і предмет дослідження є узгоджений з метою дисертаційної роботи.

Позитивним є використання в роботі загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, що враховують специфіку вивчення визначених об'єкта, предмета та мети дослідження, зокрема з-поміж основних, використано методи: порівняльного аналізу (підр. 1.1; с. 32-36, с. 39-40), структурно-логічного аналізу (підр. 1.1; с. 36-52), групування (підр. 1.2; с. 52-68), систематизування та узагальнення (підр. 1.3; с. 69-93), статистичного аналізу (підр. 2.1; с. 96-111), математично-статистичного аналізу (підр. 2.2; с. 114-140) емпіричного дослідження (підр. 2.3; с. 140-148), інтегрального оцінювання (підр. 3.2; с. 173-187), економетричного моделювання (підр. 3.3; с. 199-210).

Здійснено аналізування значного масиву інформації щодо дослідження процесу формування та розвитку результативного керівництва інноваційною діяльністю підприємств, зокрема використовуються наукові напрацювання вітчизняних та зарубіжних учених у визначеній площині дослідження, дані Державної служби статистики України, нормативно-правові акти органів державної влади, фінансова та управлінська звітності промислових підприємств Західного регіону України, а також аналітичні розрахунки, зроблені автором за результатами експертного оцінювання керівників інноваційно активних промислових підприємств.

Наукові розробки успішно апробовані на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, обговорені за результатами виступів на наукових семінарах кафедри загальноекономічної підготовки та маркетингу Н-Н Інституту підприємництва та перспективних технологій Національного університету "Львівська політехніка" та кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва Національного університету "Львівська політехніка", а також впроваджені в управлінську діяльність органів державної влади та практичну діяльність промислових підприємств.

3. Структура і зміст основних положень дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота Колінко Н.О. є завершеним науковим дослідженням, виконаним на належному науковому рівні. Викладення матеріалу логічне та структуроване. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст роботи викладений на 203 сторінках тексту. Робота містить 42 таблиці, 37 рисунків, список використаних джерел із 235 найменувань, а також 17 додатків.

У вступі (с. 20-28) обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, сформувано мету та завдання, уточнено предмет і об'єкт, розглянуто теоретичну і методологічну бази дослідження, розкрито наукову новизну та практичну значущість дисертаційного дослідження, зазначено особистий внесок, відображено інформацію про апробацію результатів дослідження.

У першому розділі “Теоретико-прикладні засади формування керівництва інноваційною діяльністю підприємств” (с. 29-95) дисертантом розвинуто понятійно-категорійний апарат у сфері керівництва інноваційною діяльністю (30-37); визначено місце системи керівництва інноваційною діяльністю в змодельованій структурі управління інноваційною діяльністю (рис. 1.9, с. 51); досліджено типологію та особливості керівників інноваційної діяльності (с. 53-57); сформувано концептуальні засади оцінювання результативного керівництва інноваційною діяльністю (табл. 1.6, с. 64-66); досліджено та доповнено класифікацію інструментів керівництва інноваційною діяльністю (с. 69-93).

У другому розділі “Аналізування інструментарію керівництва інноваційною діяльністю підприємств” (с. 96-152) дисертантом досліджено показники соціально-економічного розвитку та виробничо-господарської діяльності промислових підприємств, в результаті чого побудовано модель множинної регресії (с. 97-107); проаналізовано стан та динаміку розвитку інноваційної діяльності промислових підприємств (с. 107-111); сформувано ключові характеристики (фактори формуючі та результуючі) впливу керівництва на ефективність інноваційної діяльності (рис. 2.8, с. 128); визначено вибірку найбільш успішних інноваційно активних промислових підприємств Західного регіону України за результатами інтегрованого

ABC-XYZ-аналізу (рис. 2.9, с. 136); розроблено модель рекомендованих до застосування видів інструментів керівництва в залежності від визначеної векторної орієнтованості керівництва інноваційної діяльності (табл. 2.15, с. 148-150).

У третьому розділі “Формування та розвиток результативного керівництва інноваційною діяльністю підприємств” (с. 153-214) автором розроблено модель вибору ефективного підходу в керівництві інноваційною діяльністю (рис. 3.1, с. 155); побудовано графічну модель життєвого розвитку керівництва інноваційною діяльністю з врахуванням комбінацій векторної орієнтованості (рис. 3.2, 155-159); запропоновано систему показників для оцінювання рівня результативності керівництва інноваційною діяльністю (табл. 3.4, с. 163-173); наведено графічне зображення моделі адхократично-креативного управлінського підходу (рис. 3.8, с. 189-194); розроблено економетричні моделі прогнозування впливу зовнішніх і внутрішніх факторів, на економічний результат виробничо-господарської діяльності ТзОВ “СП “Електротранс”, ТзДВ “Львівагромашпроект”, ПП “НВП “ТРОЯН” (табл. 3.17, с. 199-210); сформовано комплексну систему узагальнюючих рекомендацій щодо формування та розвитку результативного керівництва (рис. 3.9, с. 198), що базується на визначеній оптимальній комбінації інструментів результативного керівництва інноваційною діяльністю (табл. 2.15, с. 148), враховує векторну орієнтованість (табл. 3.1, с. 158), стадію життєвого розвитку (рис. 3.2, с. 158), оцінювання трьох складових керівництва інноваційною діяльністю (с. 177-187), виокремлений управлінський підхід (табл. 3.13, с. 192) та притаманний тип керівника інноваційної діяльності (табл. 3.15, с. 196).

Запропоновані висновки і рекомендації логічно випливають із положень дисертаційної роботи Колінко Н. О. та можуть бути використані у практичній діяльності підприємств. В межах усіх розділів та підрозділів дисертації простежується послідовне та обґрунтоване вирішення наукової проблеми щодо формування та розвитку результативного керівництва інноваційною діяльністю підприємств.

На підставі вище викладеного можна зробити висновок, що за обсягом, змістом, структурою, обґрунтованістю наукових положень, висновків і

сформованих рекомендацій дисертаційна робота відповідає вимогам МОН України щодо дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук.

4. Наукова новизна результатів дослідження.

Наукова значимість результатів дисертації Колінко Н. О. полягає у науковому обґрунтуванні теоретико-методичних основ процесу керівництва інноваційною діяльністю та розробленні науково-практичних рекомендацій щодо удосконалення та розвитку керівництва інноваційною діяльністю підприємств, як фактору впливу на економічні результати діяльності підприємства. Ознайомлення з результатами дисертаційного дослідження та змістом автореферату дало змогу визначити ключові елементи наукової новизни:

- вперше автором запропоновано модель формування та розвитку результативного керівництва інноваційною діяльністю, яка ґрунтується на поєднанні удосконаленої моделі вибору ефективного інструментарію та моделі вибору ефективного підходу в керівництві інноваційною діяльністю, що має на меті формування дієвого процесу перетворення існуючої системи керівництва з її структурою і потенціалом в наявних умовах інноваційної діяльності на бажану (рис. 3.2, с. 213 дисертації; рис. 3, с. 12 автореферату);

- дисертантом удосконалено класифікацію інструментів керівництва інноваційною діяльністю, яка найбільш повно враховує можливі класифікаційні ознаки та види інструментів керівництва, що дає змогу сформувавши оптимальну комбінацію конкретних видів інструментів для забезпечення дієвого та впливового механізму підвищення результативності керівництва інноваційною діяльністю (с. 69-93 дисертації; с. 8 автореферату);

- у дисертації розвинуто науково-методичні положення з формування моделей вибору інструментів керівництва інноваційної діяльності, що дає можливість оцінити вплив керівництва інноваційною діяльністю як на процес її реалізації, так і оцінити внесок у її результати (табл. 2.15, с. 140-150 дисертації; табл. 1, с. 11 автореферату);

- удосконалено систему комплексного оцінювання результативності керівництва інноваційної діяльності, що базується на оцінюванні особистісних характеристик керівника та фахових складових результатів інноваційної діяльності, яка дає змогу поєднати показники, що у своїй суті відображають і особистісні характеристики керівника, і комбінації формуючих та результуючих факторів впливу керівництва на стан та результати інноваційної діяльності (табл. 3.4, с. 163-187 дисертації; табл. 2, с. 14 автореферату);

- дисертантом розвинуто понятійно-категорійний апарат у сфері керівництва інноваційною діяльністю, що дало змогу запропонувати авторське тлумачення поняття “керівництво інноваційною діяльністю” як діяльності, що здійснюється керівником інноваційного типу через вплив на керовану систему шляхом застосування конкретних моделей інструментів керівництва з метою досягнення соціального, економічного, науково-технічного ефекту в інноваційній діяльності (с. 29-52 дисертації; с. 8 автореферату);

- набула подальшого розвитку процедура визначення векторної орієнтованості керівництва інноваційною діяльністю (сфер: трансформація суспільства, впровадження в бізнес-процеси, розвиток працівників), яка базується на оцінюванні формуючих факторів впливу керівництва на результат інноваційної діяльності, що дає змогу керівникам виокремити найбільш вагомий оцінювальний вплив у керівництві та окреслювати напрямки розвитку керівництва інноваційною діяльністю, шляхом підвищення ефективності застосування конкретних формуючих факторів (с. 138-139 дисертації; с. 9 автореферату);

- дисертантом сформовано комплексну систему узагальнюючих рекомендацій щодо розвитку результативного керівництва інноваційною діяльністю, яка базується на визначеному управлінському підході, враховує векторну орієнтованість, стадію життєвого розвитку, необхідний інструментарій результативного керівництва інноваційною діяльністю та визначає конкретний притаманний тип керівника, яка дає можливість менеджерам інституційного рівня управління найбільш повно оцінити стан керівництва та окреслити конкретні заходи щодо його подальшого удосконалення та розвитку (рис. 3.29, с. 187-214 дисертації; с. 16 автореферату).

Підсумовуючи, викладені в дисертаційній роботі теоретичні, методологічні та практичні положення містять наукову новизну. У сукупності вони представляють теоретико-методологічні та методико-прикладні основи формування та розвитку керівництва інноваційною діяльністю підприємств.

5. Теоретична та практична цінність результатів дослідження.

Положення і висновки дослідження мають теоретичну та прикладну цінність. У дисертаційній роботі запропоновано вирішення актуальної наукової проблеми розроблення теоретико-методологічних й методико-прикладних основ формування та розвитку результативного керівництва інноваційною діяльністю, як фактору впливу на економічні результати підприємства. Зокрема, теоретичну цінність результатів дослідження формує уточнення понятійно-категорійного апарату у сфері керівництва інноваційною діяльністю, як результат визначено місце керівництва в змодельованій структурі управління інноваційною діяльністю, що дозволяє наочно побачити складові інструментів результативного керівництва інноваційною діяльністю, його взаємозв'язок з іншими ключовими елементами управління та його вплив на керовану систему шляхом реалізації загальних та конкретних функцій менеджменту, з використанням соціально-психологічних, економіко-технологічних та адміністративно-правових методів менеджменту щодо підготовки, ухвалення та реалізації обґрунтованих управлінських рішень у сфері інноваційної діяльності, а також процес перетворення вхідного ресурсу (ідеї) та впливу зовнішніх факторів на отримання кінцевого продукту (інновації). Теоретично вагомим є виокремлений комплекс груп та видів особистісних характеристик, яким повинні відповідати керівники інноваційної діяльності, а саме: навички, знання, цінності, здібності, мислення, якості, виконання функцій та дотримання принципів управлінської діяльності, що в подальшому склали основу системи оцінювання керівництва інноваційною діяльністю підприємств. Важливим у теоретичному аспекті є розвинута та доповнена класифікація інструментів керівництва інноваційною діяльністю, що дозволяє сформулювати найбільш

оптимальну комбінацію даних інструментів для забезпечення результативного керівництва інноваційною діяльністю підприємств.

Ключові теоретико-методологічні й методико-прикладні положення дисертаційної роботи були впроваджені у навчальний процес Національного університету “Львівська політехніка” та застосовуються під час викладання дисциплін “Менеджмент”, “Економіка та оподаткування інноваційної діяльності інноваційних підприємств” для студентів спеціальності 073 “Менеджмент” (довідка № 67-01-26 від 13.01.2021р.).

Про прикладну цінність дисертаційної роботи свідчать розроблена автором концептуальна модель формування та розвитку результативного керівництва інноваційною діяльністю, що включає такі елементи як: модель вибору інструментарію результативного керівництва інноваційною діяльністю, оцінювання результативності керівництва інноваційною діяльністю, визначення на її основі дійсної векторної орієнтованості, вибору відповідного управлінського підходу результативного керівництва на засадах розробленої адхократично-креативної моделі та прогнозування впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на економічний результат інноваційної діяльності. Запропоновані Колінко Н. О. розробки були впроваджені та використовувались на промислових підприємствах Львівської області, зокрема: ТзОВ “Спільне українсько-німецьке підприємство “Електротранс”, ТзДВ “Львівагроماشпроект”, ТзОВ “Електроприлад”, а також в практичній діяльності Трускавецької міської ради та Дрогобицькій районній державній адміністрації.

6. Повнота викладених наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях.

Теоретичні положення, висновки та рекомендації, викладені в дисертаційній роботі, знайшли належне висвітлення в опублікованих за темою дослідження наукових працях. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження викладено в 30 наукових працях, серед яких 13 наукових праць у фахових виданнях України (з них 1 у науковому виданні, що входить до наукометричних баз даних),

2 монографії, 1 у науковому періодичному виданні іншої держави, 14 тез доповідей на науково-практичних конференціях. Загальний обсяг публікацій складає 19,32 друк.арк., з яких 15,71 друк.арк. особисто належить автору.

Основні теоретичні положення, прикладні рекомендації та результати дисертаційної роботи розглянуто на міжнародних, всеукраїнських науково-практичних та науково-методичних конференціях, а саме: Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні (Львів, 21-25.03.2011р.; 26-31.03.2012р.; 15-20.04.2013р.; 30.03.-4.04.2015р.; 27-31.03.2017р.; 17-20.04.2018р.; 18-19.04.2019р.); Проблеми та шляхи вдосконалення економічного механізму підприємницької діяльності (Дніпропетровськ, 4-5.04.2013р.); Модернізація стратегій економічного розвитку в умовах глобальної нестабільності (Київ, 22-23.11.2012р.); Działania wyższych uczelni a rozwój gospodarki i kultury w mieście (Katowice, 17-18.09.2015р.); Інформаційне суспільство: тенденції регіонального розвитку (20-21.09.2016р.).

Кількість друкованих праць у повній мірі відповідає вимогам МОН України до публікації основних положень на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, а обсяг підтверджує, що дисертаційна робота пройшла необхідну апробацію і надає дисертанту право на публічний захист дисертаційної роботи.

7. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертаційної роботи.

Відзначаючи в цілому високий рівень обґрунтованості теоретичних і методичних положень, представлених у дисертаційній роботі Колінко Н. О., сформулованих висновків та запропонованих практичних рекомендацій, слід відмітити ряд положень, які мають дискусійний характер та потребують додаткового уточнення:

1. Автором в ході дослідження особливостей реалізації інноваційної діяльності на підприємстві, представлено графічну модель керівництва інноваційною діяльністю підприємств в системі управління інноваційною діяльністю, де наведено класичні загальні функції менеджменту (рис. 1.3, с. 38 дисертації). Проте, уже в узагальненій графічній моделі, дисертант виокремлює додатково функцію –

прогнозування як передумову функції планування (рис. 1.9, с. 51, дисертації; рис. 1, с. 7 автореферату). Виникає необхідність термінологічного уточнення понять з огляду на “спорідненість” даних термінологічних понять та додаткового аргументування.

2. Суттєві результати дослідження отримані автором на основі використання адаптованого ABC-XYZ-аналізу. Обґрунтування вибору даного методу та його загальне представлення здійснено на належному науково-методичному рівні (с. 125-128 дисертації). Проте, в роботі та авторефераті не достатньо розкрито сутність адаптування даного методу автором до потреб дослідження, яке відображено в алгоритмі його реалізації (рис. 2.8, с. 128 дисертації; рис. 2, с. 10 автореферату). Це, у свою чергу, ускладнює сприйняття процедури його реалізації та можливого відтворення у схожих умовах.

3. Дисертантом представлено послідовність формування ефективних моделей керівництва інноваційною діяльністю підприємств (рис. 2.6, с. 117 дисертації; рис. 3, с. 12 автореферату), у якій на початкових етапах відсутнє застосування інструментів керівництва (крім впливу). Такі інструменти аналізуються виключно на 7 етапі на прикладі найбільш успішних підприємств. Необхідно обґрунтувати (або провести заміну послідовності) чому відсутнє врахування інструментів керівництва на попередніх етапах та чому на попередніх етапах враховується виключно вплив і не враховуються інші інструменти.

4. У процесі оцінювання особистісної складової керівництва інноваційною діяльністю підприємств автором визначено 8 елементів: 1) навички; 2) знання; 3) цінності; 4) здібності; 5) мислення; 6) якості, 7) ступінь реалізації управлінських функцій; 8) міра відповідності керівника принципам, що допоможуть встановити особистісний рівень розвитку керівника (с. 171-187 дисертації; с. 14 автореферату). Однак, 7-й та 8-й елементи (ступінь реалізації управлінських функцій та міра відповідності керівника принципам) не характеризують особистість керівника чи його інтелектуальний потенціал. Виникає застереження щодо доцільності вибору та виокремлення вищезгаданих елементів.

5. Слід зауважити, що варто було б в сукупності показників, що відображають результативність інноваційної діяльності промислових підприємств, врахувати показники прибутку від реалізації інноваційної продукції та частку обсягу інноваційної продукції в структурі усєї товарної продукції (рис. 2.8, с. 128 дисертації; рис. 2, с. 10 автореферату).

6. Слід зауважити, що автором в моделі адхократично-креативного управлінського підходу визначено екстремуми та проміжні значення векторної орієнтації, які ділять значення шкали визначення моделей в межах кожної орієнтації лише на 2 проміжки: від 0 до 50 і від 50 до 100 (табл. 3.13, с. 192 дисертації; рис. 5, с. 15 автореферату), що може призвести до втрати проміжних серединних значень як автономних та зсувати межі пропонованих управлінських підходів.

Проте, зазначені зауваження та дискусійні моменти не носять системний характер, не є принциповими і не впливають на теоретичну та практичну цінність отриманих результатів та на загальну позитивну оцінку винесених на захист елементів наукової новизни.

8. Загальний висновок про дисертацію.

Дисертаційна робота Колінко Н. О. “Керівництво інноваційною діяльністю підприємств” є цілісною, завершеною та самостійно виконаною науковою працею, що присвячена актуальній проблематиці та має вагомий теоретичний та практичний цінність. Поставленої в роботі мети досягнуто, науково-практичну проблему щодо удосконалення та розвитку керівництва інноваційною діяльністю підприємств – вирішено. Тема дисертації, її зміст, об’єкт і предмет дослідження, а також положення та висновки відповідають паспорту спеціальності 08.00.04 - економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). В опублікованих працях зміст та основні результати дисертаційного дослідження відображено з достатньою повнотою. В авторефераті дисертації розкрито основний зміст, результати і ступінь новизни розробок, висновки та рекомендації, що є ідентичними дисертаційній роботі та відображає її основні положення.

Дисертаційна робота та автореферат виконані із дотриманням наукового стилю їх написання, відповідають вимогам до їх оформлення та достатньо відображають зміст отриманих дисертантом наукових результатів.

Таким чином, на підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що дисертаційна робота за її змістом та оформленням відповідає вимогам МОН України, що висуваються до робіт на здобуття наукового ступеня кандидата економічних, зокрема, п.п. 9, 11, 12 "Порядку присудження наукових ступенів", затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. зі змінами та доповненнями, а її автор - Колінко Наталія Орестівна - заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 - економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

**доктор економічних наук, професор,
провідний науковий співробітник
Державної установи «Інститут регіональних досліджень
ім. М.І. Долішнього НАН України»**

С.А. Давимука

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ:

